

УДК 811.161.2'282.2'366.582(477.86/.87+83)
DOI 10.35433/philology.1(106).2026.249-261

ДІАЛЕКТНІ ФОРМИ МИНУЛОГО ЧАСУ В БОЙКІВСЬКИХ ГОВІРКАХ

Н. В. Хібеба*

У статті досліджено форми минулого часу дієслова в бойківських говірках південно-західного наріччя української мови. Актуальність роботи визначається потребою уточнення морфологічної організації діалектних систем у контексті активних міждіалектних взаємовпливів і посилення ролі літературної мови.

Матеріалом дослідження стали польові діалектні записи, здійснені в різних частинах бойківського ареалу, етнографічні й фольклорні джерела, а також лінгвогеографічні дані, що дає змогу окреслити сучасну систему дієслівних форм у бойківських говірках.

Зясовано, що в сучасному мовленні говірконосців поряд із загальноукраїнськими простими формами минулого часу активно функціують реліктові форми колишнього перфекта та давноминулого часу. Найбільш репрезентативними є складені форми минулого часу 1-ї та 2-ї особи однини й множини з видозміненим дієсловом бути у вигляді особових енклітиків, які вживаються паралельно з літературними формами та засвідчують тяглість давньої української граматичної традиції.

Виявлено територіальні відмінності у функціюванні форм минулого часу: у говірках центральної та західної Бойківщини архаїчні перфектні моделі зберігаються активніше, тоді як у східній частині ареалу простежується тенденція до нормативних форм під впливом літературної мови, водночас фіксується паралельне вживання традиційних діалектних структур.

Отримані результати підтверджують динамічний характер дієслівної системи бойківських говірок та дають змогу уточнити їхнє місце в загальноукраїнському діалектному континумі, слугують підґрунтям для подальших описових і порівняльних досліджень діалектної системи та формотворчих механізмів у минулому часі дієслова.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з комплексним моделюванням дієслівної парадигми бойківських говірок і аналізом функційно-прагматичного потенціалу енклітичних особових показників у живому мовленні.

Ключові слова: діалектологія, діалектна морфологія, бойківські говірки, дієслово, минулий час, давноминулий час, перфект, словозміна.

* кандидат філологічних наук,
доцент катедри українського прикладного мовознавства
(Львівський національний університет імені Івана Франка),
khibeba@ukr.net.
ORCID: 0000-0003-1098-3082

DIALECTAL FORMS OF THE PAST TENSE IN BOYKO DIALECTS

Khibeba N. V.

The article examines the past tense forms of verbs in the Boiko dialects of the southwestern dialect of the Ukrainian language. The relevance of the work is determined by the need to clarify the morphological organisation of dialectal systems in the context of active interdialectal interactions and the strengthening role of the literary language.

The research material consists of field dialect recordings made in various parts of the Boiko area, ethnographic and folklore sources, as well as linguistic and geographical data, which allows us to outline the modern system of verb forms in Boiko dialects.

It has been established that in the contemporary speech of dialect speakers, alongside the common Ukrainian simple forms of the past tense, relict forms of the former perfect and pluperfect tenses are actively used. The most representative are the compound past tense forms of the 1st and 2nd person singular and plural with a modified verb to be in the form of personal enclitics, which are used in parallel with literary forms and testify to the continuity of the ancient Ukrainian grammatical tradition.

Territorial differences in the functioning of past tense forms have been identified: in the dialects of central and western Boikivshchyna, archaic perfect models are preserved more actively, while in the eastern part of the area there is a tendency towards normative forms under the influence of the literary language, with the parallel use of traditional dialectal structures also being recorded.

The results confirm the dynamic nature of the Boikivshchyna dialects' verb system and make it possible to clarify their place in the general Ukrainian dialect continuum, serving as a basis for further descriptive and comparative studies of the dialect system and formative mechanisms in the past tense of verbs.

Prospects for further research are related to the comprehensive modelling of the verb paradigm of Boiko dialects and the analysis of the functional and pragmatic potential of enclitic personal markers in live speech.

Keywords: *dialectology, dialect morphology, Boiko dialects, verb, past tense, past perfect tense, perfect tense, inflection.*

Постановка наукової проблеми.

Активні трансформаційні процеси, що охоплюють сучасні українські діалекти, зокрема й морфологічний рівень, зумовляють потребу поглибленого й системного аналізу граматичної організації говорів у синхронно-діахронному вимірі. Особливу наукову цінність у цьому контексті становить дослідження дієслівної системи.

Дієслово сучасної української літературної мови і її діалектів "вирізняється доволі строкатими явищами" [15: 90]. Зазвичай відмінності стосуються формального вираження одних і тих же значень, тоді як відмінності, що зачіпають граматичні значення, є незначними [15: 90].

Бойківські говірки, що належать до карпатської групи південно-західного наріччя української мови, вирізняються збереженням низки архаїчних морфологічних рис, зокрема у формах минулого часу дієслова.

Поряд із загальноукраїнськими простими формами минулого часу в них активно функціують релікти складених форм, насамперед колишнього перфекта, представлені zdeформованими допоміжними дієсловами та особовими енклітиками. Збереження реліктів складених форм минулого часу є показовими не лише для внутрішньої еволюції бойківських говірок, а й для реконструкції ширших історико-морфологічних процесів у розвитку української мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження бойківського говору особливості дієслівних форм неодноразово привертала увагу мовознавців і були висвітлені в монографіях та окремих наукових розвідках. Зокрема, окремі аспекти дієслівної морфології бойківських говірок описано в працях І. Свенціцького [26: 25], С. Рабій-Карпинської [23: 76–77, 92–94], Т. Возного [6], І. Жилка [11: 143–145],

Д. Бандрівського [2: 9–10], С. Бевзенка [5: 227], І. Матвіяса [16: 48, 55, 62] та ін. Порівняльний аналіз дієслівної системи бойківських і лемківських говірок на матеріалі пам'яток XVI–XVII ст. здійснив І. Керницький [13: 406–408, 411].

Попри ґрунтовні дослідження дієслівної морфології бойківських говірок, здійснені впродовж ХХ ст., сучасний стан функціонування форм минулого часу, їхня динаміка та співвідношення традиційних і нових формотворчих моделей досі залишаються недостатньо з'ясованими. Це зумовлює потребу комплексного дослідження дієслівної парадигми минулого часу в бойківських говірках із залученням нових польових матеріалів та лінгвогеографічних даних.

Мета дослідження – окреслити специфіку та динаміку форм минулого часу дієслова в бойківських говірках шляхом аналізу відповідної дієслівної парадигми в діахронному й синхронному аспектах, з'ясувати співвідношення архаїчних перфектних і давноминулих форм із літературно-нормативними моделями, а також виявити основні тенденції формотворчих змін під впливом внутрішньомовних і позамазовних чинників.

Для простеження динаміки формотворення дієслів минулого часу в бойківських говірках від кінця ХІХ ст. залучено етнографічні й фольклорні матеріали [28: 33–184], записи 50-х років ХХ ст. – матеріали діалектологічних експедицій із сіл Коростів і Бориня Львівської області [28: 190–200], а також матеріали 60–70-х рр., представлені у збірнику "Говори української мови" [8: 237–245, 303–310]. Використано також діалектні тексти, записані польовим методом у бойківських селах Львівської та Івано-Франківської областей [28: 200–679].

Крім того, залучено відомості з населених пунктів Бойківщини, зафіксовані на картах "Atlasu gwar bojkowskich" [30] та "Атласу української мови" [1], що дає змогу

зіставити синхронний і діахронний зрізи функціонування дієслівних форм минулого часу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасних говірках Старосамбірщини та Турківщини часто вживаними є форми минулого часу дієслова *бути*, які фіксуємо в мовленні інформантів старшого віку: *биў* (Бк, Вч, Гл, Лп, Рс, Трл), *би́ла* (Бг, Бк, Вч, Лб, Лп, Мт, Рс, Трл), *бы́ла* (Дн), *би́ло* (Бк, Вч, Дн, Лп, Рс, Трл), *бы́ло* (Лп, Трл), *бы́ли* (Бк), *били* (Бк, Вч, Гл, Дн, Лб, Лп, Мт, Рс, Трл). Часто говірконосій уживає паралельні форми: *але такé било / смачнé бу́ло / л'ўди повийідали* (Вч).

Натомість у говірках бойківсько-наддністрянського суміжжя та східної частини Бойківщини у формах 3-ї особи однини минулого часу засвідчено нормативні дієслівні форми *був*, *була*, *було* [30: т. 443], що підтверджують і діалектні тексти: *і то бу́ла така́ дўже сил'на стўд'їн'* (Дб), *то дўже тогди́ бу́ло б'їдно / то зачина́ўсї колгосп / грóшеї не бу́ло* (Ул), *і кол'їс' так ни бу́ло / шчоб благословén'а просїли ў мертвіх / помёрлих* (СНб), *тод'ї бу́ло так / шо ходїли по в'їне́ц'* (Сл), *кол'їс' лиш стар'ї гóс'тї бу́ли / пова́жнї л'ўди* (СНб) та ін.

Т. Возний, аналізуючи дієслівні форми в говірці с. Бітля Турківщини, зазначив, що в дієсловах довготривалого стану (рідше – дії) суфікс *-ну-* здебільшого випадає, тоді як у дієсловах, що виражають одноразовість (рідше – доконаність) дії, цей суфікс переважно зберігається [6: 181–182]; див. також в інших говірках української мови [21: 316; 22: 182; 29: 165 та ін.]. Цю закономірність ілюструють і сучасні діалектні тексти з Бойківщини: *тўтка брат шос' на сёрце заслáп і помїраїє* (Ос), *та полива́їут / би с'а рóдиў дал'ї / би не з'їсóх* (Лп), *минé схувáли ў кумóр'ї / там змёрзла / шо така́ сїна би́ла* (Трл), *с'в'їчка / йакишó гáсла / це тóже недóбра бу́ла озна́ка* (Кр), *а йак так бу́ло / шо с'в'їчка згáсла з йакóїйс' причїни / то кáжут / «вонá скóро*

їмре» (Тсв), бо не могла там / не **привикла** до н'ого (Іа), к'іл'ко хто май / н'ікто на тотó увагу не звертаї / к'іл'ко хто **верг** / пійтку / пійтку / рубел' (НСт), і в'ін чéрес то три тотих бадил'ц'ї барв'інку перед'ї / в'ідр'їзаї / і **верг** ї тої кошик (Дн), переп'ї / то коли ї банку складали / хто **верг** грóш'ї (Лб), та то обвіла стару / тéшчу / та ї потóму **вэргла** на п'їч (Лс), І вона так **вэргла** мéжи гóн'ц'ї (Яв) та ін.; пор.: А **цїган** звер сорóчку і вер у бан'ак (Рбн) [2: 101]; пор.: верéчи, **вэргнути** 'кинути' [20: 1: 91], **вэргати**, **вэргнути**, **вэргти** розм. 'із силою кидати, шпурляти' [27].

В обстежених говірках можливі також паралельні форми дієслів минулого часу: д'їучáта брáли кудел'ї / **нат'агли** се на кудел'у тóго лéну / веретéна (Трл), хто шо **нат'агнїї** (Лб), ш'и колїс' молодá **пот'агла** вобрїс (Лп) // вона ту обрїс **пот'агнїла** / шобї за неї д'їучáта в'їд:авáли (Вч).

У говірках Славщини Д. Бандрівський зафіксував дієслова минулого часу, утворені за зразком дієслів типу *свиснув, луснув* [2: 72]. Подібні приклади відзначаємо і у фольклорно-етнографічних записах: *Старостойка побринув, / Тай від него віночок відплинув. / Дружбойка побринув, Тай від него віночок відплинув. / Молодий побринув, / Тай ід нему вінок приплинув* [28: 36].

У сучасних бойківських говірках зберігаються релікти архаїчних форм минулого часу, функціонування яких репрезентоване двома основними різновидами: формами минулого часу, що сягають давнього перфекта, та формами давноминулого часу, пов'язаними з плюскваперфектом. Діалектні тексти засвідчують їхнє активне функціонування.

Як відомо, складені перфектні форми минулого часу належать до визначальних рис системи часових і особових дієслівних форм у говорах карпатської групи та ширше – південно-західного наріччя української мови. [9: 136–137; 15: 92]. Перфектні форми з допоміжним дієсловом як

засобом вираження минулого часу зафіксовано в подільських, наддністрянських, гуцульських і покутських говірках, у говорі батюків, серед галицьких лемків, а також у західних говірках південної Волині [4: 312]. Як наголошував Б. Кобилянський, залишки давнього перфекта не мають спорадичного характеру, а поширені на Покутті, Гуцульщині, Буковині, Поділлі, Вінниччині, частково на Закарпатті та на півдні Волині [14: 70]. Простежуються вони й у північному (поліському) наріччі [18: 201–203], зокрема у волинсько-поліських та побузько-поліських говорах, а також в острівних українських говорах південно-західного типу [9: 137; 15: 92].

На збереження реліктів перфекта в бойківських говірках неодноразово звертали увагу дослідники цього говору [23: 77; 20: 1: 53, 245, 247; 24: 7; 17: 8]. Узагальнюючи матеріали експедицій 1950-х рр., Д. Бандрівський зазначав, що в говірках Турківщини перфектні форми здебільшого функціують паралельно з літературними формами минулого часу [3: 10]. Подібного висновку дійшов Т. Возний, який зафіксував у говірці села Бітлі паралельне функціонування двох типів форм минулого часу – загальнолітературних і складених перфектних [6: 181].

У досліджуваному ареалі, як і в інших південно-західних говорах, унаслідок звукових змін особові частки 1-ї і 2-ї особи однини та множини виступають у різних варіантах, що зумовлено позиційними чинниками та специфікою їхнього розвитку в говорах [19: 492]. Допоміжне дієслово, що позначає особу, є рухомим і може поєднуватися з різними членами речення, однак його позиційна довільність обмежена: у деяких позиціях форми або не вживаються, або трапляються рідко [10: 43]. Енклітичні особові закінчення можуть стояти перед дієсловом, після нього або відокремлюватися іншими словами,

приєднуючись переважно до займенників і службових слів.

У бойківських говірках збереглися фонетично та морфологічно змінені форми колишнього перфекта. У 1 ос. однини енклітики виступають як у пре-, так і в постпозиції з різними евфонічними вставками, що запобігають збігу голосних. Так, у сучасних діалектних текстах зафіксовано:

-м: *але-м* б'їл'ше грóш'ї *нєсла* / н'їж в'їн на робóт'ї (Крш), *та ўс'ак'ї ње / знáла-м* дўже богáто (Крш), *плáкала / страшнє-м плáкала!* (Рс), *багáто-м кўмила* (Трл), *позабувáла-м* то (НСт), *ої Божє м'її милосєрднїї / то-м с'а ўторопїла* / бо ња тóт'ї молодáта докўпи стуліла (Вч), *а ња ту перел'їзла / с'їла-м* си за столóм / потóм њак-їм поўїазáла (Вч), *то-с' мн'а дáла / мáмц'у мóйа / то-с' мн'а утопїла / то за тóго ї нел'убóйка / шчо-м* го не *л'убїла* (Вч), *так хўстку мáла полотн'áну / шо-м самá си напр'áла* / з л'ну / полотн'áну хўстку мáла (Лб), *до шкóли-м ходїла* / їс полотнá домоткáного сўмочка бўла такá (Лб), *але-м прожила* (Лп), *але ше-м пропустила* тóтó (Шм), *ња ўже ти-м с'а ї наробїла* / водиц'ї *с'ї-м наносїла* / ої *ти-м с'а напоўмївáла* / *то-м* ти с'а / мат'їно́ко / *наўмївáла* (Яв), ої в'їнку м'її зеленєн'кїї / *ња-м* т'ї *ш'їнўвала* (Лк), *не ўзирáїс'а / мóйа мáмко / на мєне / не сходїла-м* злóтїї в'їнок кóло тєбе (Мж), *зáким бўла кóло тáта / то бўла-м чубáта* (Мж), *ну так пол'убїла-м* / но мнóго крáшче ў капел'ўшку (Нб), *мáла-м* хл'їб (Сл), *ў мєне дес' буў донедáўн'а / ўже-м спалїла* (Сл); а також: *ња т'рохам хо'дила*, *мáлам се'меро д'їтїї* (Бт) [8: 239], *мáлам ш'тїєри* |роки (Нб) [8: 308, 309] та ін.

Численні приклади засвідчено в етнографічних і фольклорних записах із Бойківщини: *Дождалам* сьа радóсти, / *Вінка* зеленого, / *Газди* молодого [28: 53], *Бо не мáйу жалóсти, / Дўждалам* сьа радóсти [28: 86], *Ішлám* з лўшка, *напїлам* сьа, / *Найшлám* гáткы, – *завїлам* сьа

[28: 97], *А я вже того пана, / Щом* їз ним *присягала* [28: 133], *Я вже тепер того пана, / Котрому-м* присєгала [28: 154], *Не вашї я, мамуньцю, не вашї, Бом* си *знїмала* пташе [28: 155], *ња нє мáйу баннóсти / бо дождáлам с'а радóсти / Данїл'ц'а* молодóго [28: 196];

-њем: *Прийшóвєм* с своїми купцїма на купєцтво, *торгувáти* дєщо [28: 145], *Як єм* ї *годувала*, / *А нинї сї втїшею* [28: 154];

-им: |мавим, пїшовим, зос|тавим, ўжем *стаў* (Рбн) [8: 237], |тажим *ни заробїў*, |мїгим *заробити* (Рбн) [8: 239];

-єм: *Ни жаль ми Боже жовтої коси, / Жем* єї ни *вчесала*; / *Жаль ми Боже свої матїнки, / Жем* ї ни *слухала* [28: 65], *Кільком* волойки *пасла, / Всєм* си *ходила* чьєсно [28: 104];

-їм: *то / мóже / шос-їм забўла* / бо ўже старá / *то ўже мен'ї скóро в'їс'їмдєс'єт'* (Ям), ої *татўн'у м'її мїлїї / в'їно́к-їм* ти *доносила* (Дн), *в'їно́чку зеленєїкїї / то-м с'а доносила* / не *раз-їм с'а ц'їлувáла* / њак *кобїла сїва* (Дн), *а ња ту перел'їзла / с'їла-м* си за столóм / потóм *њак-їм поўїазáла* / *то ўже с'н'ївáйу* (Вч), *ња мáла р'їк / њак-їм с'а лиши́ла* (Мл), *але то п'їс'л'а тóго / њак-їм казала* / *обр'ád* тої (НСт); пор.: форми типу *мавим давим, співавим, читавим* для дієслів чоловічого роду в бойківських говірках [7].

Форми 1 особи однини минулого часу типу *ходьўям*, що збереглися в досліджуваних говірках, відомі ще з пам'яток XVI ст. бойківського походження [13: 411]. За картами АУМу, дієслова минулого часу із залишками особових форм дієслова *бути* в 1-й особі однини і множини поширені паралельно до простих форм минулого часу в низці в бойківських говірок (Бгт, Бт, Бч, Вл, ВЛн, Вш, ВЯб, Жп, Кр, Мт, Ор, Пда, Пл, Схд, Ул, Яс, ЯСл) [1: к. 245]. Паралельні форми 1 особи множини дієслів минулого часу зафіксовані в говірках бойківсько-наддністрянського суміжжя, зокрема в

говірці с. Рибник: ми хо¹дили // хо¹дилис"мо [1: к. 245]. У говірках Турківщини відзначено форми робі¹ї-їїм // робі¹ї-в'їм; робі¹ї-їїс⁰ // робі¹ї-в'їс⁰, робіли-с⁰ме // -с⁰мо; робіли-с⁰те [3: 10].

Форми 2 особи однини минулого часу виступають у таких варіантах:

-с': в'ід:ála-с' ме мо́йа ма́мко / в'ід:ála-в'ід:ála / аби́ йа мо¹оти́ла ше і дрова́ рубáла (Тсв), йак **хот'їла-с'** га́рній подáрок дати́ (Вч), **то-с'** мн'а **да́ла** / ма́мц'у мо́йа / **то-с'** мн'а **утопи́ла** / то за то́го і нил'убо́їка / шчо-м го ни л'уби́ла (Вч), **їс'у** гор'ї́ку росшинкóваї / і **минé-с'** **не погóстиї** (Лп), ої ти / л'убко солодén'ка / **задúрно-с'** м'ї ми **би́ла** (Бг), **дúмала-с'** / мо́йа ма́мко / шо м'а с'а не збúдеш / при́де така годи́но́ка / шо пла́кати бúдеш (Тс); а також: Чи **вiрно-сь** слюб **брала?** [28: 50];

-с: чи ни жал' ти / Марусiно / **шчо-с** д'ї́куої **ходи́ла** (Вч), **дити́ну-с** **в'їгудувала** до то́го / ла́дила / збирáла шчос' (Ос), гул'áї / сп'їва́ї / молодén'ка / **до́ки-с** не завiта (Мж), сестри́чку / сестричку / **ї** те́бе вес'їл'éчко / **напросiла-с** рóду по́йне подв'їр'éчко (Мж), Ци **вeрне-с** **присегала** [28: 194], пов'їдж же ми Аннiце / **чис** в'їрне **прис'їгáла?** [28: 196];

-їис: Ой мо́виї **їис** ми, клинiї листойку, Шчо не будеш падати [28: 85];

-ис: ої **казáї-ис** ми / м'ї татунiїку / шчо мн'а ни даш в'їд се́бе (Лп); а також: Ци **би́їис** там у жiнчиного тáта і ма́мы? [28: 78], Ци горáзд **їис** гóстила? [28: 88], Бодáс здоро́ва би́ла, **Жис** нам крúпы **примастiла** [28: 95], Шчос нас ни шьанував, **Горiвкис** нам ни **давав** [28: 104];

-іс: ци не **знайшовіс** золотий крижик? [26: 139].

Як відомо, варіанти особових формантів 1-ї особи множини минулого часу об'єднуються в чотири групи: графічно-фонетичні – -смы, -сьми, -сьми і -сьми, їх морфологічний варіант -смо (-змо), а також

морфологічні варіанти -сме / -зме і -хмы, -хмо [25: 326].

У бойківських говірках для 1 особи множини типовими є показники:

-смо: йак **їшли-смо** до ш'л'їбу / то **ї**же так са́мо ла́ткали (Дб), то зачина́їс'ї колгóсп / грóшеї не бúло / **робіли-смо** за коп'їк'é (Ул), **ї**же **бúли-смо** **ї** молодóїї / то **ї** молодóїї бúла переп'їка до молодóго (Ям), йа п'їшла с чолов'їком та і **обидеóїе-смо** с'а **роз'їбрали** **ї** комóр'ї та́мк'ї (Ям), **ходи́ли-смо** і на барв'їнок / будéмо і вiти в'їнок (Гл), то **гостили-смо** та́мка (Рс), коси́ц'у бра́ли / **ї** проп'їїшли / **їшли-смо** **ї** проп'її / **бра́ли-смо** у проп'її коси́ц'у дол'ї назáд (Глб), **дúмала-смо** / мо́йа ма́мко / шчо ми с'ї не збúдиш / при́де та́ка годи́но́чка / шчо пла́кати бúдиш (Мж); а також: Мы ма́ймо па́рiнка, а **ї** вас, **чúли смо**, жи дьї́чá йи [28: 73], Не бану́ї, городочку, **Шчóсмо** тья **обголи́ли** [28: 75], **Ходілисмо** **ї** чiсте по́ле / По зы́льа дорого́їи [28: 75], Ой ци кра́сно **смо** **ївiли**, Бiльмы ручейка́ми [28: 78], Дивiт, л'убойкы; **їзьáлисмо** па́рiнка, **привели́смо** чоловiка. **Узьáлисмо** дьї́чá, **привели́смо** невісьтьá [28: 89], **Найiлисмо** сьа, **напи́лисмо** сьа, дьáкуйiмо Гóсподу Бóгу і вам, сватúньц'у [28: 90], Ни бану́ї, городойку, **Шчосмо** тья **звiйовали** [28: 140]; **Алисмо** пра́ц'у вали (Рбн) [8: 238], **З'їб'ралисмо** (Нб) [8: 309];

-сме: помагáли т'їво́ / аді кол'їжанкы́ / шо на **веч'їрки-сме** **ходи́ли** (Вч);

-с'мо: Бúли-бúли в'їч'їрнiц'ї / на веч'їрки **ходи́ли-с'мо** (Тш), так са́мо-с'мо вес'їл'á **робили** / йак хто (Нд), а **ї**зим'ї **дереїїáники-с'мо** **обувáли** / з дeрева (Лб);

-с'ме: та і **ї**же там с'а торгувáли на подв'їр'у / торгувáлис'а // шо ми iдемé / **горáми-с'ме** **їшли** (Лб); пуска́лис'ме, са́дилис'ме, попра́їлалис'ме, п'їшовим, вiдво́дилис'ме (Вш) [8: 303];

-сми: йак **привезли́-сми** до цeркви / п'їд цeрквої **трeба** бúло на н'бо **<молодого>** чекáти (Дб), сидiли / говорiли / **їжé-сми** **їшли** додóму (Лп), ну дóбре-дóбре / будемó в'їд:авáти /

байа́тже / ми на то́то ма́ймо / **шоби́-сми в'і́д:авáли** (Лп), **ў́же-сми ви́д'іли** / *їак поўйáзували* (Лп), *ў Стр'ілки-сми ходіли* і *ў Топ'іл'нищ'у ходіли* (Нд);

-змо: крáсно-змо си, пос'і́дали / на калинов'і лáви (Лп);

-змо: То с'п'і́вали / *їак молод'ї́ молод'у́ в'ї́ до се́бе ў́же / то по дорóз'ї так с'п'і́вали-з'мо* (Вч);

-зме: Шцозьме хотіли, / **Тозьме зробили** [28: 65];

-зми: Та'кіз'ми бі́дила (Бт) [8: 239].

У 1-ій особі множини для бойківських говірок характерна форма минулого часу типу *ход'у́л'ызте*; уздовж північної межі ареалу та на східній Бойківщині поширений особовий афікс *-мо* (*ход'у́л'ызмо*) [30: 1: т. 434, 444; 30: 2: 77, 82], причому в більшості бойківських говірок приголосні *-s-*, *-z-* тверді [30: 1: т. 538]. За даними АУМу, лише дві бойківські говірки – с. Туре (Старосамбірщина) та с. Волосянка (Сколівщина) – у 1-ій особі множини мають форму, як у літературній мові, інші говірки – *ли-смо* (ВЛн, Лм, ВЯб, Тсв_Д, Рзт, Пл, Вщ) [1: к. 245].

У 2-ї особі множини минулого часу відзначено такі варіанти:

-сте: а в уба́р'анку д'і́ра така́ іе у се́бе / *мо́жи ба́чили-сте?* (Ос), *молод'ї ўстай'ут на́кол'інки / і тогд'ї благослов'їт / д'áкуїе / шчо ўставáли-сте / колисáли-сте / годувáли-сте до тих ден' (Ос), от їак називáють Парáшку та і то Крáсне Пóле / чу́ли-сте?* (Кр);

-сти: *Їможис'ти, Їбачилис'ти* (Бт) [8: 241], *Ци прáвда то́то, що сти обі́цяли молод'бму?* [28: 152], *Бода́й бы вам Біг здорóўїшчко да́ў, жи́сти шáнку красно́ прибрáли і віддали* [28: 77];

-сте: *Дайте-ж нам, дайте, / Щосьте нам обі́цяли. / Соколика сивого, / Дай Боже щасливого, / Ми виділи з гори / Велис'те до комори. / Ни малис'те нам дати, / Было нам ни обі́цяти* [28: 44], *Далис'те нам дівку, / Дайте нам постівку* [28: 57].

Активні форми колишнього перфекта в говірках бойківсько-наддністрянського суміжжя зберігають особові енклітики *-м*, *-с* (1 і 2 особи однини), *-с'мо*, *-сте* (1 і 2 особи множини): **таке́м** не **чу́ла** / *аби попа́дала л'у́дина* (Ур); *їш'ла по |воду у |бер'їг та ў́м с'ї ў́пала та ў́м с'ї / |каже / так по́била* (Ур); *вам то роз'казуїу / шо́м чу́ў / їак'їм бу́ў мал'її* (Ур), *а їак'їм бу́ў мал'її / то́смо хо́дили аж там да́леко / то́смо ро́били петр'ї́ник із |дерна* (Ур); *не дава́ў'ис' мел'ні с'їм |рок'ї́ў |жити / і |дал'ї не да́їеш?* (Ур); **петру́вали'смо** / на гоп'р'ї отам'во пос'тавили с'толик / і коли |було |Петра / **то́смо петру́вали** (Ур); *|кусник |дошки / та ў́смо зро́били с'толик* (Ур); **сві́тили'сьмо** *с'ві́чку ст'р'їтенс'ку* (Ур); *ну / хл'їб да́вали'смо / їак вигал'нали худобу на |пашу* (Ур) та ін. У записках 60-х рр. ХХ ст. зафіксовано такі форми: *|мавим, п'їшовим, зос'тавим, |алисмо прац'ували, бом хт'ї́ў* та ін. (Рбн) [8: 237–239].

У деяких випадках при особових енклітиках може вживатися відповідний займенник: *їа йом'у на то в'їтпов'їла-м* (Трл), *їа пр'áла ц'їлу з'їму / припр'áла-м си па́лец' (Мт)*. Показник особи, що з'являється після особового займенника, свідчить про його неактуальність у реченні [18: 202], тобто в цих конструкціях особові енклітики частково втратили лексичну самостійність, яка властива їм у конструкціях інших типів [10: 44].

У реченнях із складеним дієслівним присудком, як зауважив В. Добош [10: 43], особові енклітики супроводжують особові форми дієслів: *гусака́ пеклі́ / му́с'їли-смо хлóпц'ї́ў ц'їл'увáти* (ВСт).

У бойківських говірках зберігаються архаїчні форми давноминулого часу, утворені з колишнього дієприкметника минулого часу на *-л'ь*, *-ла*, *-ло* та допоміжного дієслова *бути*. Наприклад: *не бі́ло тако́її мо́ди / їак д'ї́ўка не ма́ла пер'їни / а котра́ бі́ла злад'ї́ла пер'їну напер'їд / то се нич не в'їдалá // ка́жут* (Тр); *от так /*

йак чолов'як'і **п'ішли́ б́ули** на фронт / то йа ўже памн'атáйу / бо то ўже недаўно б́уло / **п'ішли́ б́ули** (Кр), так шо вона заробл'áйе / ма́йе зар'ібок / йак вона за п'іўл'ітру колис' **б́ула д́ала** / нап'іклад / д́ес'ат' рубл'іў / то вона б́уде ма́ти sóрок áбо п'ядес'áт рубл'іў за ту пл'áшку гор'іўки (Бг) та ін.; пор. також: *буў* (служіў) (Рбн) [8: 238], *уз'аў буў* (Слв) [8: 244].

На збереження форм давноминулого часу в бойківських говірках звертала увагу С. Рабій-Карпинська [23: 94]. Їх фіксував Д. Бандрівський у говірках Турківщини [3: 10]. Давноминулий час, утворений із дієслівних форм минулого часу і видозміненої форми колишнього перфекта допоміжного дієслова *бути* – типу *ходіла б́олам, ходіли б́олис'ме, ходили б́олис'те* – зрідка фіксується в говірці с. Бориня [6: 183].

Історичні матеріали підтверджують давність цих форм: аналіз пам'яток XVI ст. бойківського походження свідчить, що зв'язки допоміжного дієслова в 1-й і 2-й особах зазнавали редукції, перетворюючись на рухомі особові показники, які приєднувалися до дієприкметника або іншого компонента речення [12: 124, 132].

Принагідно зауважмо, що сучасний діалектний матеріал фіксує численні пасивні дієприкметники з наголошеним суфіксом *-ен*, на що звертав увагу І. Жилко [11: 144]: *та! / та прикраш́еніи́ тотó / ўже не такі́ / шо сáмиі тотó хл'іб* (Дб), *ў мóйі кухáроц'і рукаў п'ідкоч́еніи́ / кобі-сте знáли / шо варі́ла? // горóх ко́лоч́еніи́* (Тсв), *то маў б́ути стрў́цен' купл́еніи́ і м'ід* (Ям), *мáла вона такі́ ч'іне́ц' / тої ч'іне́ц' буў зробл́еніи́ с картóну такóго* (Дн), *маў б́ук'іт пришпел́еніи́ та йуш* (Трл), *там ў кўтчику гул'áли // кóнче не приішоў такі́ непрош́еніи́* (Трл), *де п'ідé загородж́еніи́?* (Трл), *йак л'ўди йуш с'іли за с'т'іў / с'т'іў застил́еніи́ / хл'ібом воблож́еніи́* (Трл), *а йедн'ім бóц'і б́ук'ет буў лишé пришпил́еніи́ стóнчочкоў* (ВСт), *і ша́пка зимовá / така йак кўчма / і в'іне́ц' на т'ї ша́пц'і*

буў доўкóла / такі́ спеціáлно зробл́еніи́ / і часнік доўкóла буў на т'ім в'ін'ци́ (Лб), *чим в'ін б'іл'ше буў толоч́еніи́ / тим в'ін крáшче розростáўс'а* (Лс), *а кол'іс' так рáн'ше б́ул'о / шо мáли такі́ топ'іре́ц' дереўл'áниі / йакіс' букéтик прицепл́еніи́* (НГс), *а б́уло п'іет' гўсок звéрх'і на корогвайі́ зробл́еніи́* (Глб), *а потóму звéрх'і ўже тої в'іне́ц' купл́еніи́ буў на т'ім* (Мж), *стар'і л'ўди хóд'ат с куштурáми с такі́ми загн́еніи́ / п'ітпирáлис'і* (СНб) та ін.

Висновки й перспективи досліджень. Дослідження свідчить, що форми минулого часу в бойківських говірках зберігають діалектну специфіку. Поряд із загальноукраїнськими простими формами минулого часу активно функціують залишки колишнього перфекта та давноминулого часу. Найбільш репрезентативними є складені форми минулого часу 1-ї та 2-ї особи однини й множини з видозміненим дієсловом *бути* у вигляді особових енкалітиків, які вживаються паралельно з літературними формами, засвідчуючи тяглість давньої української граматичної традиції.

Виявлено територіальні відмінності у функціюванні форм минулого часу: у говірках центральної та західної Бойківщини архаїчні перфектні форми зберігаються активніше, тоді як у східній частині ареалу помітна тенденція до нормативних форм, водночас навіть у цих говірках простежується паралельне вживання традиційних діалектних моделей.

Отримані результати підтверджують, що дієслівна система бойківських говірок не є застиглою, а розвивається під впливом внутрішньомовних процесів і позамовних чинників. Вивчення форм минулого часу в діахронії з проєкцією на сучасний стан сприятиме глибшому розумінню розвитку діалектної морфології та уточненню місця бойківських говірок у загальній типології українських діалектів.

Перспективи подальших досліджень полягають у комплексному моделюванні дієслівної парадигми бойківських говірок із урахуванням часових, особових і видових форм, а також у докладному порівнянні сучасного стану дієслівної системи з матеріалами діалектологічних фіксацій

XX ст. Потребує аналізу взаємодія традиційних діалектних моделей минулого часу з нормативними формами літературної мови та формами суміжних говорів, що дасть змогу чіткіше окреслити напрями морфологічних змін у бойківських говірках.

Список назв населених пунктів і їх скорочень

- Бг – Богрівка Івано-Франківського р-ну Івано-Франківської обл.
Бгт – Багнувате Самбірського р-ну Львівської обл.
Бк – Боберка Самбірського р-ну Львівської обл.
Бт – Бітля Самбірського р-ну Львівської обл.
Вл – Волосянка Стрийського району Львівської обл.
Влн – Велика Лінина Самбірського р-ну Львівської обл.
ВСт – Верхня Стинава Стрийського р-ну Львівської обл.
Вч – Вовче Самбірського р-ну Львівської обл.
Вш – Вишків Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
ВЯБ – Верхня Яблулька Самбірського р-ну Львівської обл.
Гл – Головецько Самбірського р-ну Львівської обл.
Глб – Глибока Самбірського р-ну Львівської обл.
Дб – Доброгостів Дрогобицького р-ну Львівської обл.
Дн – Дністрик Самбірського р-ну Львівської обл.
Жп – Жупани Стрийського р-ну Львівської обл.
Іл – Ільник Самбірського р-ну Львівської обл.
Кр – Коростів Стрийського р-ну р-ну Львівської обл.
Крш – Крушельниця Стрийського р-ну Львівської обл.
Ксм – Космач Івано-Франківського р-ну Львівської обл.
Лб – Либохора Самбірського р-ну Львівської обл.
Лк – Луквиця Івано-Франківського р-ну Івано-Франківської обл.
Лм – Лімниця Самбірського р-ну Львівської обл.
Лп – Лопушанка Самбірського р-ну Львівської обл.
Лс – Лосинець Самбірського р-ну Львівської обл.
Мж – Міжгір'я Івано-Франківського р-ну Івано-Франківської обл.
Мл – Мельничне Самбірського р-ну Львівської обл.
Мт – Матків Стрийського р-ну р-ну Львівської обл.
Нб – Небилів Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
НГс – Нижнє Гусне Самбірського Львівської обл.
Нд – Недільна Стамбірського р-ну Львівської обл.
НСт – Нижня Стинава Стрийського р-ну Львівської обл.
Ор – Орів Стрийського р-ну Львівської обл.
Ос – Осмолода Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Пдл – Підліски Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Пл – Плав'я Стрийського р-ну Львівської обл.
Рбн – Рибник Дрогобицького р-ну Львівської обл.
Рзт – Розточки Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Рс – Росохи Самбірського р-ну Львівської обл.
Сл – Сливки Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Слв – Славське Стрийського р-ну Львівської обл.
СНб – Слобода-Небилівська Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Схд – Суходіл Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Тр – Труханів Стрийського р-ну Львівської обл.
Трл – Терло Самбірського р-ну Львівської обл.

Тс – Тисовиця Самбірського р-ну Львівської обл.
Тсв – Тисовець Стрийського р-ну Львівської обл.
Тсв_Д – Тисів Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Тш – Тишівниця Стрийського р-ну Львівської обл.
Ул – Уличне Дрогобицького р-ну Львівської обл.
Ур – Урич Стрийського р-ну Львівської обл.
Шм – Шум'яч Самбірського р-ну Львівської обл.
Яв – Явора Самбірського р-ну Львівської обл.
Ям – Ямельниця Стрийського р-ну Львівської обл.
Яс – Ясень Калуського р-ну Івано-Франківської обл.
Ясл – Ясениця-Сільна Дрогобицького р-ну Львівської обл.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас української мови: у 3 т. Том II: Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. Київ, 1988. 520 с.
2. Бандрівський Д. Говірки Підбузького району Львівської області. Київ: Вид-во АН УРСР, 1960. 104 с.
3. Бандрівський Д. Деякі морфологічні особливості говірок Турківського району Львівської області. *Дослідження і матеріали з української мови*. Київ: 1959. Том 2. С. 3–11.
4. Бевзенко С. Історична морфологія української мови: Нариси зі словозміни та словотвору. Ужгород: Закарпатське обласне видавництво, 1960. 415 с.
5. Бевзенко С. Українська діалектологія. Київ: Вища школа, 1980. 246 с.
6. Возний Т. Система дієслівних форм часу в говірці села Бітлі на Львівщині. *Українська діалектна морфологія*. Київ: Наукова думка, 1969. С. 177–183.
7. Воронич Г. Бойківський говір. *Енциклопедія "Українська мова"*. Київ, 2000. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (дата звернення: 21.01.2026).
8. Говори української мови: збірник текстів / укл.: С. Довгопол, А. Залеський, Н. Прилипка; відп. ред. Т. Назарова. Київ: Наукова думка, 1977. 590 с.
9. Добош В. Енклітики в південно-західних говорах української мови. *Дослідження лексики і фразеології говорів української мови*. Ужгород, 1982. С. 136–155.
10. Добош В. До синтаксису особових енклітик -м, -с, -с'ме, -с'те в південнокарпатських говорах. *Доповіді та повідомлення Ужгородського університету. Серія філологічна*. Ужгород, 1958. Вип. 3. С. 42–44.
11. Жилко Ф. Нариси з діалектології української мови: посіб. для ф-тів мови й літ. пед. ін-тів. Київ: Рад. шк., 1955. 316 с.
12. Керницький І. Спостереження над складеними формами минулого часу в староруських і староукраїнських пам'ятках до XVI ст. *Дослідження з мови та літератури* (окремий відбиток). Київ: Видавництво Академії наук Української РСР 1954. С. 123–133.
13. Керницький І. Деякі морфологічні риси бойківських і лемківських говірок за пам'ятками XVI–XVII ст. *Праці XII Республіканської діалектологічної наради*. Київ: Наукова думка, 1971. С. 402–411.
14. Кобилянський Б. Про залишки перфекта в південно-західній групі діалектів української мови. *Українська мова в школі*. 1953. № 3. С. 69–71.
15. Марчук Н. Дієслівна парадигма сучасної української літературної мови в її зв'язках з народними говорами. *Питання взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів (тези доповідей та повідомлень)*. Київ: Наукова думка, 1972. С. 90–92.
16. Матвіяс І. Групування говорів української мови. *Структура українських говорів*. Київ: Наукова думка, 1982. С. 3–68.
17. Матіїв М. Словник говірок центральної Бойківщини. Київ; Сімферополь: Ната, 2013. 602 с.

18. Мойсієнко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя. Київ: ВЦ "Академія", 2016. 284 с.
19. Німчук В. В. Частина. *Історія української мови. Морфологія* / Бевзенко С.П., Грищенко А. П., Лукінова Т. Б. та ін. Київ: Наукова думка, 1978. С. 466–501.
20. Онишкевич М.І. Словник бойківських говірок: у 2 ч. Київ: Наукова думка, 1984.
21. Панькевич І. Українські говори Підкарпатської Русі і суміжних областей: звучня і морфологія. Praha: Nákl. Sboru pro Výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi, 1938. Ч. I. 546 с.
22. Пура Я. О. Говори Західної Дрогобиччини. Ч. 1. Львів: ЛДП, 1958. 85 с.
23. Рабій-Карпинська С. Бойківські говірки: зб. статей / ред. М. Лесів; підгот. до друку В. Пилипович. Перемишль, 2011. 189 с.
24. Радевич-Винницький Я. Бойківський говір. *Енциклопедія сучасної України* / редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. URL: <https://esu.com.ua/article-36048> (дата звернення: 21.01.2026).
25. Русанівський В. М. Дієслово. *Історія української мови. Морфологія* / Бевзенко С. П., Грищенко А. П., Лукінова Т. Б. та ін. Київ: Наукова думка, 1978. С. 235–341.
26. Свенціцький І. Бойківський говір села Бітля. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. Львів, 1913. Том СХІV. С. 117–153.
27. СУМ-20 – Тлумачний словник української мови: у 20 т. (електронна версія Українського мовно-інформаційного фонду НАН України). URL: <https://sum20ua.com/?page=2091&searchWord=%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%8F&wordid=66141> (дата звернення: 21.01.2026)
28. Хібеба Н. Бойківське весілля в текстах: обряд і слово. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2021. 712 с.
29. Шило Г. Південно-західні говори УРСР на північ від Дністра. Львів: Вид-во Львівського пед. ін-ту, 1957. 186 с.
30. Atlas gwar bojkowskich: w 7 t. Wrocław; Warszawa; Kraków; Wyd. PAN, 1991. Tom VII. Cz. 1: mapy; Cz. 2: komentarze do map.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Atlas ukraïnskoi movy [Atlas of the Ukrainian Language] (1988): in 3 vol. Vol. II: Volyn, Naddnistrianshchyna, Zakarpattia i sumizhni zemli. Kyiv. 520 p. [in Ukrainian].
2. Bandrivskiyi, D. (1960). Hovirky Pidbuzkoho raionu Lvivskoi oblasti [Dialects of the Pidbuzkyi District of the Lviv Region]. Kyiv: Vyd-vo AN URSR. 104 p. [in Ukrainian].
3. Bandrivskiyi, D. (1959). Deiaki morfolohichni osoblyvosti hovirok Turkiivskoho raionu Lvivskoi oblasti [Some morphological features of the dialects of the Turka district of the Lviv region]. Doslidzhennia i materialy z ukraïnskoi movy. Kyiv. Vol. 2. Pp. 3–11. [in Ukrainian].
4. Bevenko, S. (1960). Istorychna morfolohiia ukraïnskoi movy: Narysy zi slovozminy ta slovotvoru [Historical Morphology of the Ukrainian Language: Essays on Word Inflection and Word Formation]. Uzhhorod: Zakarpatske oblasne vydavnytstvo. 415 p. [in Ukrainian].
5. Bevenko, S. (1980). Ukraïnska dialektolohiia [Ukrainian dialectology]. Kyiv: Vyshcha shkola. 246 p. [in Ukrainian].
6. Voznyi, T. (1969). Systema diieslivnykh form chasu v hovirtsii sela Bitli na Lvivshchyni [The system of verb tense forms in the dialect of the village of Bitli in the Lviv region]. Ukraïnska dialektna morfolohiia. Kyiv: Naukova dumka. Pp. 177–183. [in Ukrainian].
7. Voronych, H. Boikivskiyi hovir [Boikiv dialect]. Entsyklopediia "Ukraïnska mova". Kyiv. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (reference date: 21.01.2026). [in Ukrainian].

8. Hovory ukrainskoi movy: zbirnyk tekstiv (1977) [Dialects of the Ukrainian language: collection of texts] / arranged by S. Dovhopol, A. Zaleskyi, N. Prylypko; ed, by T. Nazarova. Kyiv: Naukova dumka. 590 p. [in Ukrainian].
9. Dobosh, V. (1982). Enklityky v pivdenno-zakhidnykh hovorakh ukrainskoi movy [Enclitics in southwestern dialects of the Ukrainian language]. *Doslidzhennia leksyky i frazeolohii hovoriv ukrainskoi movy*. Uzhhorod. Pp. 136–155. [in Ukrainian].
10. Dobosh, V. (1958). Do syntaksysu osobovykh enklityk -m, -s, -sme, -ste v pivdennokarpatskykh hovorakh [On the syntax of personal enclitics -m, -s, -sme, -ste in South Carpathian dialects]. *Dopovidi ta povidomlennia Uzhhorodskoho universytetu. Serii filolohichna*. Uzhhorod. Iss. 3. Pp. 42–44. [in Ukrainian].
11. Zhylko, F. (1955). Narysy z dialektolohii ukrainskoi movy [Essays on the dialectology of the Ukrainian language]: posib. dlia f-tiv movy y lit. ped. in-tiv. Kyiv: Rad. shk. 316 p. [in Ukrainian].
12. Kernytskyi, I. (1954). Sposterezhennia nad skladenymy formamy mynuloho chasu v staroruskykh i staroukrainskykh pamiatkakh do XVI st. [Observations on compound past tense forms in Old Russian and Old Ukrainian monuments up to the 16th century]. *Doslidzhennia z movy ta literatury (okremyi vidbytok)*. Kyiv: Vydavnytstvo Akademii nauk Ukrainskoi RSR. Pp. 123–133. [in Ukrainian].
13. Kernytskyi, I. (1971). Deiaki morfolohichni rysy boikivskykh i lemktivskykh hovirok za pam'iatkamy XVI–XVII st. [Some morphological features of the Boiko and Lemko dialects based on 16th–17th century records]. *Pratsi XII Respublikanskoj dialektolohichnoi narady*. Kyiv: Naukova dumka. Pp. 402–411. [in Ukrainian].
14. Kobylianskyi, B. (1953). Pro zalyshky perfekta v pivdenno-zakhidnii hrupi dialektiv ukrainskoi movy [On the remnants of the perfect tense in the southwestern group of Ukrainian dialects]. *Ukrainska mova v shkoli*. № 3. Pp. 69–71. [in Ukrainian].
15. Marchuk, N. (1972). Diieslivna paradyhma suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy v yii zviyazkakh z narodnymy hovoramy [The verb paradigm of modern Ukrainian literary language in its connections with folk dialects]. *Pytannia vzaiemodii ukrainskoi literaturnoi movy i terytorialnykh dialektiv (tezy dopovidei ta povidomlen)*. Kyiv: Naukova dumka. Pp. 90–92. [in Ukrainian].
16. Matviias, I. (1982). Hrupuvannia hovoriv ukrainskoi movy [Grouping of Ukrainian language dialects]. *Struktura ukrainskykh hovoriv*. Kyiv: Naukova dumka. Pp. 3–68. [in Ukrainian].
17. Matiiv, M. (2013). *Slovyk hovirok tsentralnoi Boikivshchyny* [Dictionary of dialects of central Boikivshchyna]. Kyiv; Simferopol: Nata. 602 p. [in Ukrainian].
18. Moisiienko, V. (2016). *Istorychna dialektolohiia ukrainskoi movy. Pivnichne (poliske) narichchia* [Historical dialectology of the Ukrainian language. Northern (Polissya) dialect]. Kyiv: VTs "Akademiia". 284 p. [in Ukrainian].
19. Nimchuk, V.V. (1978). Chastka [Share]. *Istoriia ukrainskoi movy. Morfolohiia / Bevzenko S.P., Hryshchenko A.P., Lukinova T.B. et al.* Kyiv: Naukova dumka. Pp. 466–501. [in Ukrainian].
20. Onyshkevych, M.I. (1984). *Slovyk boikivskykh hovirok* [Dictionary of Boiko dialects]: in 2 parts. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
21. Pankevych, I. (1938). *Ukrainski hovory Pidkarpatskoi Rusi i sumizhnykh oblastei: zvuchnia i morfolohiia* [Ukrainian dialects of Subcarpathian Rus and adjacent regions: phonetics and morphology]. Praha: Nákl. Sboru pro Výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi. Ch. I. 546 p. [in Ukrainian].
22. Pura, Ya. O. (1958). *Hovory Zakhidnoi Drohobychchyny* [Languages of Western Drohobych Region]. Ch. 1. Lviv: LDPI. 85 p. [in Ukrainian].
23. Rabii-Karpynska, S. (2011). *Boikivski hovirky* [Boikiv dialects]: zb. statei / red. M. Lesiv; pidhot. do druku V. Pylypovych. Peremyshl. 189 p. [in Ukrainian].
24. Radevych-Vynnytskyi, Ya. *Boikivskyi hovir* [Boikiv dialect]. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* / ed. by I.M. Dziuba, A.I. Zhukovskiy, M.H. Zhelezniak [et al.].

- Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. URL: <https://esu.com.ua/article-36048> (reference date: 21.01.2026). [in Ukrainian].
25. Rusanivskiy, V.M. (1978). Diieslovo [Verb]. Istoriia ukrainskoi movy. Morfolohiia / Bevzenko S.P., Hryshchenko A.P., Lukinova T.B. et al. Kyiv: Naukova dumka. Pp. 235–341. [in Ukrainian].
26. Svientsitskyi, I. (1913). Boikivskiyi hovir sela Bitlia [Boikiv dialect of the village of Bitlia]. Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. Lviv. Vol. CXIV. Pp. 117–153. [in Ukrainian].
27. SUM-20 – Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]: in 20 vol. (elektronna versiiia Ukrainskoho movno-informatsiinoho fondu NAN Ukrainy). URL: <https://sum20ua.com/?page=2091&searchWord=%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%8F&wordid=66141> (reference date: 21.01.2026). [in Ukrainian].
28. Khibeba, N. (2021). Boikivske vesillia v tekstakh: obriad i slovo [Boikiv wedding in texts: ritual and word]. Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. Lviv. 712 p. [in Ukrainian].
29. Shylo, H. (1957). Pivdenno-zakhidni hovory URSS na pivnich vid Dnistra [Southwestern dialects of the Ukrainian SSR north of the Dniester River]. Lviv: Vydvo Lvivskoho ped. in-tu. 186 p. [in Ukrainian].
30. Atlas gwar bojkowskich [Atlas of Boyko dialects] (1991): w 7 t. Wrocław; Warszawa; Kraków; Wyd. PAN, 1980–1991. Tom VII. Cz. 1: mapy; Cz. 2: komentarze do map. [in Poland].

Дата надходження статті: 04.02.2026

Дата прийняття статті: 18.02.2026

Опубліковано: 27.02.2026